

۱۵۱۱۵۲۷

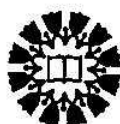
ارزشیابی نظام‌های کوچک آموزشی

دکتر اسماعیل زارعی زوارکی

دکتر حمیدرضا مقامی

تهران

۱۳۹۶

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)

پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی

سرشناسه: زارعی زوارکی، اسماعیل، ۱۳۵۰-
عنوان و نام پدیدآور: ارزشیابی نظام‌های کوچک آموزشی / اسماعیل زارعی زوارکی،
حمیدرضا مقامی.
مشخصات نشر: تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، پژوهشکده
تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری: دوازده، ۲۴۰ ص.
فروست: «سمت»، ۲۰۴۴. علوم تربیتی، ۱۳۳.
شابک: ۹-۳۹۷-۰۲-۶۷۸-۹۷۸-۶۰۰ ۱۱۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا
یادداشت: پشت جلد به انگلیسی: Esmail Zaraii Zavaraki, Hamid Reza Maghami.
Evaluation of Small-Scale Educational Systems.
یادداشت: کتابخانه.
موضوع: آموزش و پرورش - ارزشیابی
Educational Evaluation
موضوع: آموزش و پرورش - ایران - ارزشیابی
Education - Iran - Evaluation
موضوع: تدریس - ابزار و وسایل - ارزشیابی
Teaching - Aids and Devices - Evaluation
شناسه افزوده: مقامی، حمیدرضا، ۱۳۵۳-
شناسه افزوده: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، پژوهشکده تحقیق
و توسعه علوم انسانی.
The Organization for Researching and Compiling University Textbooks in the
Humanities (SAMT), Institute for Research and Development in the Humanities.
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۵ ۴ الف ز/۷۵/۲۸۲۱۱
رده‌بندی دیویی: ۳۷۹/۱۵۸
شماره کتابشناسی ملی: ۴۵۹۳۰۳۲

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)
پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی

ارزشیابی نظام‌های کوچک آموزشی
دکتر اسماعیل زارعی زوارکی (دانشیار دانشگاه علامه طباطبائی) و دکتر حمیدرضا
مقامی (استادیار دانشگاه علامه طباطبائی)
چاپ اول: بهار ۱۳۹۶
تعداد: ۵۰۰

حروفچینی، لیتوگرافی، چاپ و صحافی: سمت
قیمت: ۱۱۰۰۰۰ ریال. در این نویت چاپ قیمت مذکور ثابت است و فروشندگان و
عوامل توزیع مجاز به تغییر آن نیستند.
نشانی ساختمان مرکزی: تهران، بزرگراه جلال آل احمد، غرب پل یادگار امام (ره)،
روبه‌روی پمپ گاز، کد پستی ۱۴۶۳۶، تلفن ۰۲-۴۴۲۴۶۲۵۰.

www.samt.ac.ir

info@samt.ac.ir

هر شخص حقیقی یا حقوقی که تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشران، نشر یا پخش یا
عرضه یا تکتیر یا تجدید چاپ نماید، مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

سخن «سمت»

یکی از هدف‌های مهم انقلاب فرهنگی، ایجاد دگرگونی اساسی در دروس علوم انسانی دانشگاه‌ها بوده است و این امر مستلزم بازنگری منابع درسی موجود و تدوین منابع مبانی علمی معتبر و مستند با در نظر گرفتن دیدگاه اسلامی در مبانی و مسائل این علوم است.

ستاد انقلاب فرهنگی در این زمینه گام‌هایی برداشته بود، اما اهمیت موضوع اقتضا می‌کرد که سازمان معنوسه این کار تأسیس شود و شورای عالی انقلاب فرهنگی در تاریخ ۶۳/۱۲/۷ تأسیس سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها را، که به اختصار «سمت» نامیده می‌شد، تصویب کرد.

بنابراین، هدف سازمان این است که «استمداد از عنایت خداوند و همت و همکاری دانشمندان و استادان متعهد و دلسوز به مطالعات و تحقیقات لازم پردازد و در رشته‌های مختلف علوم انسانی به تألیف و ترجمه منابع درسی اصلی، فرعی و جنبی اقدام کند.

دشواری چنین کاری بر دانشمندان و صاحب‌نظران پویانست و به همین جهت مرحله کمال مطلوب آن باید به تدریج و پس از انتقادهای سازنده‌ای پیاپی ارباب نظر به دست آید. انتظار دارد که این بزرگواران از این همیاری و راهنمایی دریغ نورزند و با پیشنهادهای اصلاحی خود، این سازمان را در اصلاح کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران یاری دهند.

کتاب حاضر برای دانشجویان رشته علوم تربیتی در مقطع کارشناسی به عنوان منبع اصلی درس «ارزشیابی نظام‌های کوچک آموزشی» به ارزش ۲ واحد تدوین شده است. امید است علاوه بر جامعه دانشگاهی سایر علاقه‌مندان نیز از آن بهره‌مند شوند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
یازده	پیشگفتار
۱	فصل اول: مفاهیم و کلیات ارزشیابی نظام‌های کوچک آموزشی
۱	مقدمه
۲	الف) آموزش و مفاهیم مرتبط
۲	۱. آموزش در پرورش
۲	۲. آموزش
۳	۳. یادگیری
۵	۴. تدریس
۶	ب) نظام و مفاهیم مرتبط
۶	۱. نظام
۷	۲. انواع نظام
۸	۳. رویکرد سیستمی
۹	۴. جنبه‌های اصلی نظام
۹	۵. نظام جزئی (زیرسیستم)
۱۰	۶. نظام برتر (فرا سیستم)
۱۰	ج) نظام آموزشی و مفاهیم مرتبط
۱۰	۱. نظام آموزشی
۱۱	۲. رویکرد سیستمی در آموزش و یادگیری
۱۱	۳. اهمیت رویکرد سیستمی در آموزش و پرورش
۱۲	۴. اجزای یک نظام آموزشی
۱۵	۵. انواع نظام‌های آموزشی
۱۷	د) ارزشیابی و مفاهیم مرتبط
۱۷	۱. تعاریف ارزشیابی

۱۸	۲. ارزشیابی برنامه
۱۹	۳. ارزشیابی آموزشی
۱۹	۴. اهداف و اهمیت ارزشیابی
۲۱	۵. مهم ترین کاربردهای ارزشیابی آموزشی
۲۱	۶. تفاوت های ارزشیابی با چند مفهوم دیگر
۲۷	خلاصه

۲۸	فصل دوم: تاریخچه، فلسفه و اهداف ارزشیابی نظام های کوچک آموزشی
۲۸	مقدمه
۲۹	الف) ریشه به ارزشیابی نظام های کوچک آموزشی
۳۰	ب) مسیر تاریخی به رشت ارزشیابی در نظام های کوچک آموزشی
۳۱	۱. دوره اصلاح
۳۲	۲. دوره کارایی و آزادی در دین
۳۳	۳. دوره تایلر
۳۴	۴. دوره سکون
۳۵	۵. دوره گسترش ارزشیابی به مفهوم جدید
۳۶	۶. دوره تخصصی شدن ارزشیابی
۳۹	ج) ارزشیابی نظام های کوچک آموزشی در آموزش و پرورش ایران
۴۰	د) فلسفه ارزشیابی نظام های کوچک آموزشی
۴۵	ه) معرفت شناسی دانش صریح و ارزشیابی
۴۷	و) معرفت شناسی دانش ضمنی و ارزشیابی
۵۱	ز) اهداف ارزشیابی نظام های کوچک آموزشی
۵۴	خلاصه

۵۵	فصل سوم: الگوهای ارزشیابی آموزشی نظام های کوچک آموزشی
۵۵	مقدمه
۶۰	الگوهای ارزشیابی آموزشی
۶۱	الگوی ارزشیابی هدف مدار تایلر
۶۳	مراحل ارزشیابی آموزشی در الگوی ارزشیابی هدف مدار
۶۶	نقدی بر الگوی ارزشیابی هدف مدار
۶۷	الگوی ارزشیابی اختلاف
۷۰	نقش ارزشیاب در الگوی ارزشیابی اختلاف

نقدی بر الگوی اختلاف

۷۲

الگوی ارزشیابی سیب

۷۳

اجزای چهارگانه الگوی ارزشیابی سیب

۷۴

نقدی بر الگوی ارزشیابی سیب

۸۱

الگوی ارزشیابی هدف آزاد

۸۲

نقدی بر الگوی ارزشیابی هدف - آزاد

۸۷

الگوی اعتبارسنجی

۸۹

نقدی بر الگوی اعتبارسنجی

۹۲

الگوی ارزشیابی مبتنی بر نظر خبرگان

۹۳

نقدی بر الگوی آموزشی مبتنی بر نظر خبرگان

۹۵

الگوی ارزشیابی مبتنی بر مدافعه

۹۶

مذاکرات رمیب در بافت و بستر قانونی

۹۷

نقش‌ها و کلاس در ارزشیابی مبتنی بر مدافعه

۹۸

مراحل اجرای روشی بر مدافعه

۱۰۰

نقدی بر الگوی مبتنی بر مدافعه یا روش قضاوتی

۱۰۰

الگوی ارزشیابی کرک پارک

۱۰۳

الگوی ارزشیابی فعالیت‌های آموزشی

۱۰۵

اهداف کلی و جزئی

۱۰۵

پیش‌نیازها و پیش‌شرط‌ها

۱۰۶

برون‌دادها

۱۰۷

رضایت مخاطبان

۱۰۷

الگوی ارزشیابی فعالیت‌های پژوهشی

۱۰۸

الگوی ارزشیابی خدمات تخصصی (خدمات اجتماعی)

۱۰۸

خلاصه

۱۰۹

فصل چهارم: روش‌ها و ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات در ارزشیابی ...

۱۱۰

مقدمه

۱۱۰

روش علمی

۱۱۱

مراحل روش علمی

۱۱۱

روش‌های تحقیق

۱۱۳

تفاوت پژوهش کمی و کیفی

۱۱۴

۱۱۸	ویژگی‌های ابزارهای ارزشیابی
۱۱۸	روش‌ها و ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات در ارزشیابی
۱۱۸	روش غیرحضور
۱۲۲	روش حضوری
۱۲۹	مقیاس‌های اندازه‌گیری
۱۳۲	مقیاس‌های اندازه‌گیری نگرش
۱۴۰	پوشه کار
۱۴۸	خلاصه
۱۴۹	فصل پنجم: ارزشیابی کیفیت منابع نظام‌های کوچک آموزشی
۱۴۹	مقدمه
۱۵۰	تعاریف کیفیت و کیفیت در آموزش
۱۵۳	رویکرد کیفی به نظام‌های کوچک آموزشی
۱۵۴	تضمین کیفیت در آموزش و نیروی آن
۱۵۶	ارزشیابی کیفیت در آموزش الکترونیک
۱۵۸	ارزشیابی در مدیریت کیفیت
۱۶۰	انواع مدل‌های کیفیت
۱۶۰	مدل مدیریت کیفیت جامع دمیتر
۱۶۴	مدل اروپایی مدیریت کیفیت
۱۶۵	مدل مدیریت کیفیت جامع برای آموزش
۱۶۵	مدل مدیریت کیفیت بالدریج
۱۶۶	مدل مدیریت کیفیت آموزش ایران (با اقتباس از مدل بالدریج) و بعد آن
۱۶۹	ارزشیابی کیفیت آموزش الکترونیکی
۱۶۹	چارچوب ارزشیابی کیفیت آموزش در دانشگاه‌های دارای مرکز...
۱۷۶	مدل‌های ارزشیابی کیفیت در آموزش الکترونیکی
۱۷۶	مدل ارزشیابی دوره رودریک سیمز
۱۷۸	خلاصه
۱۷۹	فصل ششم: ارزشیابی رسانه‌های آموزشی در نظام‌های کوچک آموزشی
۱۷۹	مقدمه
۱۸۰	رسانه‌های آموزشی
۱۸۱	اصول انتخاب رسانه

۱۸۱	چند رسانه‌ای‌های آموزشی
۱۸۲	عناصر سیستم‌های چند رسانه‌ای
۱۸۴	اصول طراحی چند رسانه‌ای: اصول هفت گانه مایر
۱۹۱	مدل‌های ارزشیابی چند رسانه‌ای‌های آموزشی
۱۹۴	استانداردهای ارزشیابی چند رسانه‌ای‌های آموزشی
۱۹۵	۱. استانداردهای مفید بودن
۱۹۶	۲. استانداردهای عملی بودن
۱۹۶	۳. استانداردهای یکسان‌سازی مناسب
۱۹۷	۴. استانداردهای دقت
۲۰۴	معیارهای نرم افزارهای آموزشی مبتنی بر وب
۲۰۸	معیارهای ارزشیابی نرم افزار آموزشی مدیریت کلاس
۲۱۱	معیارهای ارزشیابی نرم افزارهای بازی آموزشی
۲۱۳	نقش بازی‌های رایانه‌ای در برنامه آموزشی
۲۱۵	معیارهای ارزشیابی نرم افزارهای آموزشی بر روی CD
۲۲۵	معیارهای ارزشیابی نرم افزارهای کتاب الکترونیکی
۲۳۰	خلاصه

پیشگفتار

امروزه ارزشیابی آموزشی یکی از شاخص‌های مهم در زمینه برنامه‌ریزی مدرن برای آموزش و پرورش و آموزش عالی است. تاریخچه ارزشیابی آموزشی و چگونگی تأثیر آن مشخص می‌سازد که این رشته برای هر فرد معنای خاصی دارد. زمانی ارزشیابی آموزشی قضاوت در مورد ارزش یک برنامه آموزشی و زمانی به مثابه توضیح هر چه شامل آن یک برنامه آموزشی بود. با این حال ارزشیابی آموزشی به عنوان مدرنیته‌ای که تا چه حد هدف برنامه مد نظر قرار داده شده است، در نظر گرفته می‌شود. این نکته به اهمیت دارد که حوزه‌هایی که در این زمینه و در راستای اهداف معین شده خود در ارزشیابی بهره می‌جویند از رشد فزاینده‌ای برخوردار خواهند بود. این سوال همیشه مطرح می‌شود که چرا سازمان‌ها باید ارزشیابی شوند؟ کشور ما به دلیل حرکت در مسیر توسعه باید در جهت ارائه راهکارهایی عملیاتی به منظور بهبود مستمر کیفیت آموزشی و ارتقای بهره‌وری مؤسسات آموزشی، مسیر لازم برای افزایش مهارت لازم از جمله تصمیم‌گیری را فراهم کند. به این منظور لازم است تحقق اهداف یادگستری فرایند شکل‌گیری نظام آموزشی تحت پایش و در صورت نیاز مورد حمایت قرار گیرد. چنین امری مستلزم آگاهی از عملکرد مؤسسات آموزشی است. در نگاه اول مبنای ارزشیابی آموزشی به مشارکت دست کم دو جانبه یادگیرنده و معلم است، در حالی که نکته مهم در این است که راهنمای مناسب جهت رسیدن به قضاوت درست در مورد یک مؤسسه آموزشی بر مبنای تعامل بین یادگیرنده و معلم چگونه حاصل می‌شود؟

این کتاب ویژه دانشجویان کارشناسی ارشد و کارشناسی با هدف آشنا کردن این عزیزان با حوزه‌ها و الگوهای ارزشیابی نظام‌های کوچک آموزشی به رشته

تحریر درآمده است. به همین منظور فصل اول به بررسی تعاریف و واژگان کلیدی، و فصل دوم به بررسی تاریخچه و فلسفه اهداف ارزشیابی می‌پردازد. فصل سوم علاوه بر ارائه الگوهای ارزشیابی آموزشی نظام‌های کوچک آموزشی به نحوه کاربرد هر الگو، و فصل چهارم به بررسی روش‌ها و ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات در ارزشیابی نظام‌های کوچک آموزشی می‌پردازد. فصل پنجم ارزشیابی کیفیت منابع نظام‌های کوچک آموزشی، و فصل ششم نحوه ارزشیابی رسانه‌های آموزشی را بررسی می‌کند. فصل آخر نمونه‌هایی از کارهای عملی در ارتباط با ارزشیابی از مؤسسات آموزشی را ارائه می‌کند.

امیدواریم در مان‌های آموزشی با به کارگیری الگوهای مناسب ارزشیابی آموزش و با بهره‌گیری از دست‌مندان از آن‌ها بتوانند به تحول بنیادین در مؤسسات آموزشی کمک کنند.

حمیدرضا مقامی

(استادیار دانشگاه علامه طباطبائی)

اسماعیل زارعی زوارکی

(دانشیار دانشگاه علامه طباطبائی)